

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku: posudek vedoucího práce

Autorka práce: Bc. Martina Koutná

Název práce: Překvalifikovanost: Skutečný nebo umělý problém?

Autor posudku: Doc. PhDr. Arnošt Veselý, Ph.D.

Autorka si pro svoji diplomovou práci zvolila velmi zajímavé téma, o kterém se hodně hovoří na „laické“ úrovni, ale zároveň je odborně velmi přehlížené. V České republice jde o práci průkopnickou, která syntetizuje zahraniční literaturu a navíc k tomu přidává vlastní empirickou analýzu současného stavu v ČR. Práce je originální nejen výběrem tématu, ale i způsobem zpracování, založeném na vlastní analýze dat z výzkumu PIAAC. Ve svém výsledku má vysokou přidanou hodnotu, a to jak akademickou, tak praktickou.

Práce je celkově jasně a dobře strukturována. Obsahuje všechny části, které by měla dobrá odborná práce mít: vymezení cílů a výzkumných otázek, podrobný rozbor metodologie, teoretická východiska, rozbor problému s využitím vlastní analýzy dat i implikace pro veřejnou politiku. Jednotlivé části na sebe dostatečně navazují a jsou vzájemně provázány, i když větší provázání empirických výsledků s teoretickými východisky by práci prospělo.

Práce je založena na vlastním kritickém vymezení klíčových pojmů, jako jsou překvalifikovanost, kvalifikační nesoulad atd. (kapitola 3). Autorka zde velmi přesvědčivě dokládá složitost těchto pojmů a kriticky diskutuje možnosti empirického měření těchto různých konceptů. Poukazuje přitom na to, že způsob empirické operacionalizace má zásadní vliv na získané výsledky. Tuto snahu převést filosofické debaty do uchopitelné a srozumitelné podoby velmi oceňuji. Na straně druhé je možná trochu škoda, že se nepokusila propojit toto vymezení s normativními pracemi Konrada Liessmanna, Jana Kellera a dalších, kteří k problému „překvalifikovanosti“ přistupují značně normativně a neempiricky. Autorka se rozhodla pro „nenormativní přístup“, což je třeba plně respektovat a osobně to považuji za správnou volbu. Bylo by asi ale vhodné více reflektovat fakt, že téma „překvalifikovanosti“ je přímo nabyté hodnotovými soudy. Jakákoli analýza – včetně té autorky – okamžitě bude reflektována z různých hodnotových pozic.

Jinak řečeno, práci by prospělo, kdyby se autorka alespoň částečně dotkla filosofických a hodnotových základů otázky „překvalifikovanosti“, protože to má důsledky i pro empirickou analýzu a způsob *interpretace* a zobecnění zjištění. Kladu si například otázku, zda je vůbec možné hovořit o „přebytku dovedností“ (skill surplus) an sich. Vzniká zde otázka, u jakého typu profese (zaměstnání) dává vůbec smysl hovořit o „nadbytku“ dovedností? U většiny kvalifikovaných profesí podle mě tento pojem smysl nedává. Učitelé, soudci, úředníci, lékaři atd. přece budou vždy v situaci, kdy mají z definice *nedostatek* dovedností, resp. mohli by se dále zlepšovat a pracovat lépe. Ano, je pravda, že mohou být v situaci, že mají nějakou *specifickou* kompetenci (řekněme znalost nějakého cizího jazyka nebo numerickou gramotnost), kterou v práci nevyužijí (nebo ne příliš často). Ale to přece nemůžeme označit jako přebytek *dovedností* (v množném čísle). Některé generické kompetence (například sociální kompetence) – alespoň v určitých profesích – přece nemají hranice.

Výše uvedené se může zdát jako příliš filosofické, ale právě v kontextu tohoto tématu, kde se střetávají zcela odlišné hodnotové přístupy, je podstatné každé slovo. A tím, že se problém zarámcuje jako čistě „technický“, problém hodnot nezmezí. Byl bych ale velmi nerad, kdyby toto vyznělo příliš kriticky, protože je to právě autorčin empirický přístup, který může normativní diskuse správně usměrnit. V tomto ohledu jsou klíčové – a opravdu velmi podnětné! – zejména kapitoly 6 a 7, které jasně ukazují limity subjektivního přístupu k měření překvalifikovanosti, které jsou intuitivně používané ve většině současných kritik. Je zřejmé, že z přímého sebehodnocení vždy vyjde mnohem vyšší „překvalifikovanost“ než nedostatečná kvalifikovanost. I další zjištění, zejména pak jejich strukturace podle věku a pohlaví, jsou velmi zajímavé.

Práce je po formální stránce na výborné úrovni. Jazyk autorky je jasný a srozumitelný. Překlepů není mnoho. Někaké formální nedostatky se sice vyskytují, jde však pouze o drobnosti (například mi není jasné dělení na odborné články a internetové zdroje, například Crossman je uváděn jako článek a Toušek jako internetový zdroj, což je asi poněkud arbitrární a hlavně zbytečné dělení). Autorka čerpá z dostatečného množství českých i zahraničních pramenů. Celkově je na práci vidět, že na ní pracovala dlouhodobě, systematicky a velmi pečlivě. Víím, že se práce nerodila snadno, o to více oceňuji dosažený výsledek.

Závěr

**Práci doporučuji přijmout k obhajobě hodnotit ji známkou výborně.
Vybrané části prací pak doporučuji publikovat v odborných časopisech.**

Otázky k obhajobě:

- Jaké teorie se podle Vás při analýze překvalifikovanosti ukázaly jako nejpřínosnější? V čem a proč?
- Co z vašich výzkumů vyplývá pro další výzkum v této oblasti? Tj. co by se mělo dále zkoumat a jak?

Datum: 17. ledna 2016

Podpis: